

trekkelijkheid voor het oog verliezen, zoo het van den nacht op den morgen alle plek en vlek en spikkel uit zijn tiggerachtig bont verloor.

Vergis u dus niet, als ook tot u dat woord van des luipaards vlekken komt, en denk niet aanstonds, dat dit u niet raakt, en u niet aangaat, omdat geen innerlijk verwijt u aanklaagt. Misschien is er in steen van verwijt wel zelf-behagen bij u. Ingenomenheid met allerlei eigenschap van uw karakter. Zekere onderstelling, dat de gewone uitingen van uw hart zelfs prijzelijk zijn. Schier een wetenschap dat ge met veel in u moogt pronken.

Pronken zooals de luipaard pronkt, wiens schoon in zijn vlekken ligt. Dat ieder, wien het om zijn huld te doen is, in die vlekken en vlekken geniet. Er lof voor heeft en een goed oog. Ze prachtig keurt en er uw naam om zal verheffen.

En dat dit loven van veel in uw hart, en veel in uw karakter, en veel in uw gedrag door anderen er u eindelijk ongemerkt toe geleid heeft om ook u zelve in den spiegel van uw hoog en behaaglijk hart, o, zoo schoon in uw huld te vinden; prachtig vooral zooals ge licht en schaduw wisselen ziet om die zich kronkelende vlekken.

Ge verstaat, wat dit bedoelt?

Er is altoos tweelei groep van zonden in u. Zonden die ge weet, en zonden waarvan ge niet weet. En nu hebt ge in te zien, dat juist die tweede groep het gevaarlijkst voor u is.

Van de vlekken van den luipaard roept Jeremia u toe! „Als kind van God! Want er volgt: „o Jeruzalem, zult gij niet rein wezen! Hoe lang nog na dezen!“ En als ge nu hoort van die vlekken, dan denkt gij, dan denkt ieder aan zijn zonden die hij kent. De driftige aan zijn drift. De geldzieke aan zijn geldzucht. De ijdele mensch aan zijn ijdelheid. De lasterende tong aan haar gifspuwen. De nijdzeker aan zijn benijden. De leugenachtige aan zijn onwaarheden. De wellusteling aan zijn zondige hunkeringen. Kortom, een iegelijk van ons aan zijn speciaal boezemkwaad.

Dat zijn zijn vlekken. Daarvan weet hij overbest, dat hij reeds lang moet gewassen zijn. Om van die vlekken gewassen te worden ging zijn gebed rusteloos op. Op het uitwassen en doen verdwijnen van die vlekken heeft hij zelf al des volters kunst en al de kracht der geestelijke zuurzouten beproefd.

o, Waarlijk van die vlekken heeft niemand meer hem te zeggen, dat het vlekken op zijn hart, vlekken op zijn persoon en in zijn karakter zijn.

Maar dit nu is niet genoeg. Het oog, eeniglijk en te uitsluitend op die bekende zonden van uw hart gericht, is vaak stekelblind voor andere, niets minder erge zonden, die op den bodem van uw hart als slangen en als adders onkruipt, en waar ge door een onbegrijpelijk zelfverblindend niets van merkt. Ja, erger nog.

Onder die groep zonden van uw hart, waar ge geen oog voor hebt, is altoos ook een onderdeel, waar ge in plaats van iets kwaads iets goeds in ziet. Aldus uw eer stellende in wat u eigenlijk uw schande moest zijn.

En dat, dat nu zijn eerste de echte vlekken van den luipaard aan u! o, Die prachtige huid!

Waar de menschen u om nazien en aanstaren en bewonderen.

Waar ge het zelf, o, zoo goed in hebt, waarin ge geniet, en waarin ge zwelt van zelfbehagen.

En waarvan toch uw God zegt: „Juist van die vlekken moet ge gewassen worden! o, Jeruzalem, zult ge niet rein zijn! Hoe lang na dezen!“

Dit zit in de motieven, in de drijfveeren, in de beweegredenen van ons laten en ons doen!

Zal het goed zijn, dan moeten die drijfveeren, die beweegredenen, die motieven van ons doen en laten, niet enkel schoon schijnen en schoon voor het oog zijn, maar zulk een schoonheid ook wezenlijk en innerlijk bezitten.

En hieraan nu hapert het telkens! Er is dan een drijving en strooming van onderen in de diepe wateren van ons hart, en door die drijving komt eigenlijk al wat we doen tot stand.

Maar nu is er buiten die drijving in die diepe onderwateren van ons hart, ook een nadaken over onze drijfveeren, ook een bewust ingaan in onze beweegredenen, ook een berekenen van onze motieven.

En nu gebeurt bij u en bij elk zondaar onveranderlijk dit, dat zoo dikwijls er een onzuivere drijving in de benedenste wateren van zijn hart is, er in zijn nadaken en uitrekenend bewustzijn een edeler drijfveer en een zuiverder motief voor in de plaats al schieten.

Dat doet ge niet met opzet. Dat komt vanzelf zoo. Dat is de schaamt in u, om uzelve uw zondig motief te bekennen, en de poging uwer ziel, om, kon het, aan dat slechte motief te ontkomen.

Het is de leugen; maar de leugen die niet in u op zou komen, zoo er geen betero weet in u was, en zoo u geen schaamt bekroop, om u zelve zulk een goos motief te bekennen.

Een gansch schaamteloos verbergt niets meer. Hem zijn zijn drijfveeren om het even. En hierin nu juist steekt het ontzettend gevaar van ons hart, dat zelfs achter de leugen vaak nog een nobeler motief schuilt; en dat er, gelijk een leugen om bestwil en een leugen uit liefde, zoo ook een zielsleugen, een doorgaande karakterleugen bestaat, die begint met juist uit verkleefdheid der ziel aan het edele en goede voort te komen.

En geven we daar eenmaal aan toe, o, dan weeft die leugen ons allengs een geheele kleedij, waarin we ons uitslossen. Dan gaan we de zoo gewaarlijk kunst verstaan, om onze drijfveeren te blanketten. Aan wat eigenlijk zelf-zuchtig was een glimp van liefde te leenen. Aan het ijdele een glimp van wat edel is en rein!

En eindelijk komt het dan zoover, dat we er innerlijk verantwoordig over worden; als niet ieder een woord van lof heeft voor de o, zoo prachtige vlekken van onzen luipaard.

Er is studie van ons hart noodig, om op het gevaar, dat hierin voor onze zielen schuilt, bedacht te wezen.

Studeer van uw hart, eilieve, maakt ge dat? Let ge op de uitingen van uw leven? Zoo als de pinken van uw oog uw oogappel bewaren, dat er geen stofje in vliegt, bewaart gij zoo uw hart dat er geen vlekken op komen! Bewaart ge uw hart boven al wat te bewaren is, zooals ge 's nachts uw huiskamer bewaakt? En gelijk ge waakt dat niets gifigs in uw mond komt, heft ge zoo geleerd ook aan de ingangen en uitingen van uw hart de wacht te houden?

Als iemand een dronkaard is, of erg driftig, of een schandelijk wellusteling, dan ziet

ieder de vlekken, en is er geen zelfbedrog, en draagt vriend en vijand loog en droogwater aan, om deze vlekken te doen verdwijnen; en God zij dank, dan lukt dit ook soms. Dan pikkelde de conscientie. Dan werkt de publieke opinie. Dan dringt het eigenbelang. Want wij het dan om eer en goeden naam gaat, wordt ieder allengs voorzichtig.

Maar als iemand lijdende is aan stil verborgen zelfzucht; aan nederig aangeklede hoogheid van hart; aan vriendelijke pronkzucht met eigen liefalligheid en hartelijkheid en minzaamheden; aan ordelievende heerschzucht; aan zacht toegeslechte plichtverzakking; of aan een strenge stoicijnsche plichtliever; — o, dan is het moeilijk om ook maar in te leeren zien, dat dit vlekken zijn.

Want dan groeit ons hart er in. De publieke opinie looft er ons om. Ondiepe vrienden vinden het zelfs prachtig in ons, dat onze huid zoo sterlijk geplekt en gevlekt is.

En toch, bij Gods kind moet het anders wezen.

„o, Jeruzalem, zult gij niet rein zijn? Hoe lang na dezen!“ luidt in den naam van Jehova dan het roepen van zijn profeet aan ons hart!

KUYPER.

Amsterdam, 28 Januari.

Geijlik thans blijkt in de onderscheidene Lokalen te Amsterdam bij de gehoudene Bijbelzittingen en Godsdiensvoeringen van 10 Januari tot ultimo December 1886 gecollecteerd een bedrag van zeventig duizend gulden, voor Armen, Eeredienst en Onderwijs.

Een zeker bemoeidigend cijfer, zoo men let op het feit, dat op enkele uitzonderingen na, verreweg de meeste Lokaalbezitters tot de „Kleine Luyden“ van Prins Willem behooren.

Droef steekt hiertegenover het feit af, dat men mannen en vrouwen, die toonen zooveel voor hun beginsel over te hebben, derwijs én hard én ruw de deur der kerk wees, en hun al het genot van de goederen van hun kerk onthoudt.

Tegen aanstaanden Maandag heeft de Kerkeraad der Ned. Geret. Kerk te Amsterdam Gemachtigden saamgeroepen, om te voorzien in de vacaturen van 34 ouderlingen en 27 diakenen. Natuurlijk zijn alle aftredenden herkiesbaar.

Het citatiebijlet is ondertekend door Ds. Renier.

Ook deze week bracht ons weer het bericht van twee kerken, die zich door afwijping van het juk der Synodale Hierarchie, weer eerlijk onder het juk des Heeren hadden gebogen.

Ditmaal waren het *Hijlaard* en *Bunshoten* van waar deze tijding van verlossing kwam, en wat voor beiden een star der hope mag heeten, ook de predikanten der plaatsen, Ds. Sikkels en Dr. Van Goor, gingen van harte in deze Reformatie voor en mede.

Wel gelukkig mag men de weinige kerken roemen, wier herders thans met deze kloekheid zijn aangedaan.

Herders die achter de schapen aan komen drentelen, is een zoo droef, een zoo ontmoedigend, zoo weinig bezielend taferel.

Toch zij men niet te hard in zijn oordeel. Onze ongelukkige predikanten zijn bijna allen door de smeltovens van de Overheidsuniversiteiten doorgegaan, en ge weet, hoe Beets zelf, aan een dier scholen optredend, klaagde dat niets hem zoozeer trof als de jammerlijke karakterschaarschte.

Zulk een vijftigjarig verblijf aan zulk een academie is voor iemand die orthodox in een orthodoxe kerk zijn zal, een zielsbederf. Niet voor den Neoloog. Die is er in zijn element.

En ook niet voor den Moderne. Diens papieren rijzen er voortdurend.

Maar wel voor de ongelukkige toberds, die er half orthodox vandaan moeten komen, en toch den anti-orthodoxen cursus door moeten maken.

Dan hangt men in het treurigst dualisme. Maakt op zijn Ritsch's van het „dualisme“ ten leste een kwansuis geleerd systeem.

En gaat de kerk in, om ook daar datzelfde verderfelijke dualisme te „belevan“, zooals de heeren in hun germanistische droomen baselen, t. w. het dualisme tusschen den hoog te loven *terra* en de diep te onderdrukken *gemeente*.

Komt daar nu later iemand hart tegen op, en voelt hij dat het toch eergerlijk is, derwijs met de Gemeente des Heeren te spelen, o, dan breekt hij wel met die Hierarchie in zijn hart; maar om er ook in zijn pastorie en in zijn positie mede te breken, is nog zoo heel iets anders.

Daartoe is een moed van karakter nodig, die dan in het hart vaak niet gevonden wordt.

En zoo sluit de wond zich dan schijnbaar dicht.

En gaat het van binnen zweren.

Tot het te erg wordt, en de buil uitbreekt. En dan ziet men soms verlossing komen.

Verlossing doordien God ze van hun eigen zwakheid afbrengt.

Met opzet zwegen we de laatste weken van een gebeurtenis, die onder 's Heeren volk zoo bitter droeven indruk heeft gemaakt.

Vooral voor ons persoonlijk waren er te pijnlijke herinneringen aan verbonden, om niet liefst het zwijgen te doen tot wat zoo oververkwikkelijk indruk gaf van gemis aan karaktertrouw en edeler zinn.

Koster der Nieuwe kerk te Amsterdam was, gelijk men weet, de heer Karres.

Hij was dit geworden, omdat men te Amsterdam er prijs op stelde, vooral in de Nieuwe kerk een koster aan het hoofd te hebben staan, in wien men onbeperkt vertrouwen kon stellen, en op wien men althans in zake het Vrij Beheer onvoorwaardelijk rekenen kon.

Vandaar dat er te zijner tijd zoo warm voor de benoeming van den heer Karres geijverd is.

Immers Karres was, eer hij koster werd, een der groote vocalen van de orthodoxe partij, die met hand en tand in en buiten den Kerkeraad voor Vrij Beheer ijverde.

Sinds 1869 had hij vooral zich op den voorgrond gesteld. In hem zag ieder een warm, druk en zelfs luidruchtig pleitbesorger van de rechten der gemeente.

Onder de diakenen stond hij als tolk en woordvoerder van de „Vrijbeheerders“ vooraan.

Een overtuiging die zelfs zoo algemeen was, dat men in 1875 den heer Karres tot lid der Commissie benoemde, die tegenover de toenmalige aanmattingen van het Classicaal Bestuur ons Vrij Beheer regelen en verdedigen zou.

Karres koster, scheen dus te beloven, dat er een man van karakter en beginsel op den Dam voor het Vrij Beheer waken zou.

En wat is thans gebeurd?

Nadat de heer Karres op 6 Januari 1886 nogmaals een pertinente schriftelijke belofte had afgelegd, om in geen geval andere orders dan die van zijn oude Kerkvoogden te gehoorzamen, heeft hij kunnen goedvinden in de donkere Decemberdagen, plotseling, in overleg met de tegenpartij en met de politie, de voorstanders van het Vrij Beheer ter deure uit te zetten, en de sloopers van het Vrij Beheer binnen te laten.

Er is meer dan één veste die door verraad aan de poorte viel.

Daarom is men gewoon juist aan de gewichtigste poorte een van zijn beste mannen te plaatsen, wier beslist en kraas woord van vroeger dagen de beste kansen op trouw aan het vaandel biedt.

Helaas, waar meerder bezweek is hier ook minder uitgegleden, en nadat de Voszen en de Krayenbels het Vrij Beheer verdraden hadden, is ook Karres zijn voorgangers gevolgd!

Doch, helaas, ook hierbij bleef het niet. Een eerste taferel van „verraderie“ had de Nieuwe kerk reeds opgeleverd, toen op 4 Januari 1886 de heeren Van der Dussen en Westhoff met politie tegen Dr. Rutgers optraden.

Immers beide deze heeren waren predikanten, die zich in 1879 en 80 met ijver bij de Gereformeerde partij hadden aangesloten; die voor een ieder van hun aanhoorigheid tot die partij hadden doen blijken; en die zelf wisten hoe ze, in fellen strijd tegen de Irenischen, uitsluitend door de Gereformeerden (zij het ook niet door allen) te Amsterdam beroepen waren.

Goede trouw deed dus verwachten, dat ze, eenmaal te Amsterdam opgetreden, de rechten der Gereformeerden zouden voorstaan en verdedigen. En mocht het al zijn, dat ze, eenmaal te Amsterdam, hun inzichten wijzigden of van overtuiging omleiden, dan bleef nog altoos de eisch der *hiesheid* bestaan, dat zij althans niet op den voorgrond zouden treden, indien iets tegen de Gereformeerden moest ondernomen worden.

Dit niet te hebben gevoeld; hiervan geen besef te hebben gehad; ja, veeleer den prikkel van een vleeschelijk begeeren te hebben gekend, om hierbij vooraan te staan, werpt, ook zonder dat wij er een woord van zeggen, reeds genoegzaam somber floers over de waardigheid van het ambt dezer Dienaren.

Maar dat zulke mannen de cynische onbeschaamdheid zoo ver zouden drijven, om met *politie* op te treden tegen een man als Dr. Rutgers, met wien misschien beiden wel eertijds hun „gereformeerde“ correspondentie voerden, dit had toch niemand verwacht.

Dit ging voor wie karakters bestudeert, en daarbij liefst geniet van schoone trekken, alle kerf van den boezen maakstok te buiten.

En toch, nóg droever is beleefd, beleefd in diezelfde Nieuwe kerk.

Immers de dagbladen verhaalden ons voor korte dagen, hoe, nadat de Synodale heeren, met hulp van Karres daar weer waren binnengeslopen, in het lokaal aan den Dam, een ovatie aan Vos is gebracht.

Nu op zichzelf hebben we hier; ook al werd Westhoff hierbij wel wat af te zeer vergeten; niets op tegen.

De Synodale Hierarchie is aan Vos waarlijk wel een plandankje schuldig; want Vos en

1) De verklaring door den heer Karres op 6 Januari 1886 getekend, was van dezen inhoud:

„Ik ondergetekende herroep hiermede mijne verklaring, zoo straks in bijlijn van twee getuigen afgelegd, dat ik de Kerkeraadsliden der Kerkelijke Commissie, over wie door het Classicaal Bestuur in hunne hoedanigheid van predikant, ouderling of diaken een voorloopige schorsing is uitgeproven, ook niet langer als feitelijk en rechtens fungeerende leden der Kerkelijke Commissie erkennen kan, en verklaar alzoo, dat ik alle leden der Kerkelijke Commissie, en dus ook de geschorste Kerkeraadsliden, alsnog erken als zijnde als leden der Kerkelijke Commissie nog rechtens in functie, en als hebbende in die kwaliteit geheel dezelfde macht als voor hunne schorsing; voorts dat ik de beslissing der Kerkelijke Commissie over de gevolgen, die de schorsing, door het Classicaal Bestuur toegepast, van de leden die geschorst zijn ten opzichte van hunne rechten en bevoegdheden in zake het Beheer der kerkelijke goederen zal hebben, onvoorwaardelijk accepteer, en zonder mij aan de orders of bevelen van wie ook anders te houden, van nu af niet handelen zal zonder oldrukkelijk last van de HH. Rutgers, van Looen en Meyer, en de bevelen van deze drie heeren als Subcommissie der Nieuwe Kerk stipt en onvoorwaardelijk zal opvolgen.

6 Januari '86

(O. g.) J. KARRES.

Niemand zal beweren dat gehoorzaamheid aan Gods Woord hier tot ingaan tegen deze belofte dwong.

Koch hebben het met Lun beiden gedaan, en reeds voor maanden wezen we op de ondankbaarheid die er instak, om bij elke professorale benoeming van Synodale zijde, altoos weer Vos te passeeren.

We zeggen dit niet spottend, maar in ernst.

Vos' toestand voor zijn broederhart, voor zijn conscientie, in zijn ziele, vinden we schriklijk. Voor geen goud ter wereld zouden we in zijn schoenen willen staan.

Hij bracht offers, die onder Christenen geen man van eer brengen mag.

Maar dit is zijn zaak, en niet de zaak der Synodale Hierarchie.

Die is door hem geholpen.

Voor die heeft hij zich afgesloofd.

En als men dan weet, dat Vos dit gansche jaar bijna alles alleen heeft moeten doen, omdat er niemand in het Classicaal Bestuur zat, flink genoeg om terdege te helpen, dan voelt men, hoe hoog op Synodaal standpunt, Vos' verdiensten staan.

Had dus de Synode Vos voorgedragen als extraordinaar professor, of hem bezoldigd Synodaal pensionaris gemaakt, of ook een post in het leven geroepen van *Groot-Synodaal-Inquisiteur*, om beurtelings naar alle plaatsen te trekken, waar iets aan het handje was, we zouden gezegwen hebben; want iets van dien aard, een soort *Hierarchische ridderorde* had Vos op het Synodale standpunt metterdaad verdiend.

Maar wat heeft men nu in steed hiervan gedaan?

Heet men hem een *Bijbel* aangeboden? Natuurlijk, dat ging niet. Men vereert geen Bijbel aan iemand, die juist lijnrecht tegen hen die voor Gods Woord streiden is ingegaan.

Neen, men heeft blijkbaar *symbolisch* willen handelen.

Geen eere-titel bood men hem, en geen ruimer inkomen, neen maar een *symbolische* hulde moest hem gebracht.

En toen ja, is het geschied, dat men, in zeer onbetamelijke symboliek vervallende, op den Dam, in het zooveel besproken lokaal aan de Nieuwe kerk, plechtiglijk aan Vos heeft omgehangen het vel van een *verschuerend* dier.

Een bonte dierenpels is hem cadeau gemaakt.

En den man, wiens eigen naam van Vos reeds dit gansche jaar zoo droeve symboliek in zich droeg; en die heel het land door nu bekend staat als iemand, die aan zijn broederhart en aan zijn menschelijk gevoel het zwijgen heeft opgelegd, om ten behoeve der Synodale Hierarchie, zijn broederen in de vacht te vliegen, dien man hangt men, in symbolischen zin, nu een huid om de schouders, waar de reuke van het wilde dier nog aan zit.

Natuurlijk is niet die symboliek bedoeld. Intendeel, bedoeld kan door de gevers alleen zijn, wat warmte aan te brengen aan het wat al te koud geworden hart, dat zooveel van zijn liefdegloed gebluscht had.

Maar de historieschrijver heeft toch ook een symbolisch oog, haast zeiden we een symbolisch reukorgaan.

En als het dan op het historieblad zal beschreven worden:

„In den jare 1886, toen het winter was, is het in de goede stad van Amsterdam komen te passeeren, dat een der Dominees Vos heette, en deze Dominee Vos wredelelijk, als stake in zijn borst geen menschen- en geen broederhart meer, zijn broederen in de vacht vloog en hun het hart openscheurde. En toen het daarop dat jaar in December wederomme winter werd, hebben de naastzijnde vrienden van dezen geweldenaar hem uit erkentelijkheid voor zijn drukke besogne in deze miselike zake de pels ofte het vel van een verschuerend dier gepresenteerd en in hun saamvergaderinge om de schouders gehangen.“

dan zal elk lezer er toch bij denken, en meer dan één er bij fluisteren: „Dit was meer dan casueel!“

En dat te sterker, zoo men er dan bij zal vertellen, dat de man die dit vel van een wild dier om Vos' schouders hing, . . . geen ander was . . . dan . . . de heer *Lutge*!

De man die onder al zijn geestverwanten in het opsporen van den symbolischen zin der dingen misschien het verste gaat.

Waar men dan nog bij vertelt, dat zelfs dit vel van een wild dier voor Vos nog te klein was.

Doch genoeg!

Spotten we niet verder.

Waarlijk, de Synodalen hadden beter op hun tellen moeten passen, om zich niet derwijs bloot te geven.

En ook Lutge had zich nooit tot zoo iets moeten leenen.

Want zie, dat het Lutge zijn moest, die in naam der Synodale Hierarchie Vos den hatrigen tabberd voor haar dusgenaamde redding omhing, dat is om de nagedachtenis van Kohlbrugge, die door diezelfde Synodale Hierarchie *kerkelijk vermoord* is, erger dan stuitend.

Toen onlangs de Modernen te Amsterdam saam waren om hun kansen bij de aanstaande kerkelijke verkiezingen te bespreken, wierd ook de vraag opgeworpen, op wat wijs men van de Gereformeerden al kon komen.

Die hadden sinds 1869 in den weg gestaan, en die waren het dus, die thans uit den weg moesten geruimd.

Nu was die bezorgdheid, gelijk we herhaaldelijk verzeekden, volmaakt overbodig. Wie ter wereld zou er onder de Gereformeerden nog aan denken, om zijn wettingen Kerkeraad voorbijlopend, mede te gaan ijveren voor de oprichting van een sectie Synodale politie.

En toch: *De Amsterdamsche sectie van de Synodale politie*, dat en niets anders is het

wat Ds. Lutge en Ds. Aalders deze maand als college representeeren.

Iet op die namen.

Ds. Lutge, die om zijn verzet te Nederhorstberg tegen de Synode, en daarom alleen, herwaarts is beroepen. Zoogenaamd leerling van den door de Synodale Hierarchie uitgeworpen Kohlbrugge.

En naast hem Ds. Aalders, die, toen hij in Kampen stond, het altoos met onze vrienden eens was, en bijna niemand ontmoeten kon, of hij was met zijn sympathiebetuigingen, o, zoo gul en zoo milddadig.

Wetnu, op bovengemelde vergadering van Modernen werd dan gevraagd, hoe men de Gereformeerde stemgerechtigden uit den weg zou ruimen.

En in het midden van die Moderne loochenaars van onzen Heer, wierd toen smadelijk verzeerd: „o, Hebt daar geen zorg voor, daar is de Kerkeraad in zijn tegenwoordige samenstelling goed voor!“

Schriklijk, niet waar!

Als in een vergadering van ongelooften gevraagd wordt: „Wie zal die strijders voor Koning Jezus uit den weg ruimen?“ dan durft men het daar, met een lach om den mond, dien ieder begrijpt, rond, flink, ja, luide uitspreken: „Daar zijn die broertjes goed voor!“

En toen dacht ieder aan Vos en *tutti quanti*; nu, helaas, reeds door Lutge en Aalders gerepresenteerd.

o, Een man als Aalders heeft men van stapje tot stapje kunnen zien vallen.

Eerst hield hij zich buiten stemming.

Toen teekende hij nog *qualitäts qua*, als om te zeggen: „Het gaat mij tegen mijn hart.“

Wat later protesteerde hij nog even, Maar nu is alles uit.

Nu gaat er alles mee door. Want ja, door Lutge en door Aalders ondertekend is aan Da. P. van Son c. s. dit stuk nu onlangs rondgezonden:

Amsterdam, 13 Januari 1887.

De Bijzondere Kerkeraad (in zijne tegenwoordige samenstelling) der Nederd. Herv. Gemeente alhier, gezien hebbende, dat een nieuw Kerkgenootschap in het leven is geroepen onder den naam van „Nederd. Herv. Gereformeerde Kerk (Doleerende)“.

vernommen hebbende, dat dit zou geschied zijn met Uwe medewerking,

richt bij deze de navolgende vragen tot U:

1. Hebt Gij medegewerkt tot het oprichten dier nieuwe gemeenschap?

2. Zijt Gij lid van den Kerkeraad dier zich noemende: Nederd. Herv. Kerk (Doleerende)? en verzoekt U, binnen den termijn van drie dagen na dagteekening dezes, schriftelijk antwoord te willen inzenden aan den eerst ondergetekende (Koster der Nieuwe Kerk).

Bijaldien Gij zoodanig antwoord niet doet toekomen, zal Uw zwijgen als bevestigend worden aangemerkt.

De Bijzondere Kerkeraad der Nederd. Herv. Gemeente in zijne tegenwoordige samenstelling:

H. A. J. LUTGE,

J. L. PRASSE,

W. J. G. AALDERS,

H. T. SCHRA.

Hoe diep mannen toch zinken kunnen.

Handlangers der Synodale inquisitie, en dat dezelfde mannen, die er eertijds zoo hartig en soms met gloed in het oog tegen getuigden!

Over den zin en de beteekenis van den naam „Gereformerd“, werd in de Inleiding tot het *Gereformerd Kerkelijk Congres* onder meer dit gezegd:

„Broeders, laat ons onszelven toch rekenschap geven van wat dit ernstig samenrijt beteekent. „Gereformerd“ noemt zich al wat herwaarts opkwaam, maar ik bidde u, geeft u toch rekenschap wat er in dien kostelijken naam ligt.

Versmaadt ge daarbij beelddespraak niet, denkt u dan 's Heeren heiligheden, of wilt ge, al de deugden en werkingen van het Eeuwige Wezen, als tot een geheel ineengezeten en opgetrokken tot één schoonegebouwd paleis met veel verborgen schatklamieren. En niet waar, dan zijn er bij zulk een paleis voorbijgangers, die niet dan het schoon van de gevels en transen aanschouwen, en het licht door de vensters zien schitteren, en de torens van verre tellen; en toch ook zoo reeds genieten in den aanblik van dit schoon; dan zijn er anderen die op schidwacht staan, en reeds iets dichter naderen en aan het paleis verbonden zijn, maar toch ook niet er ingaan; dan zijn er portiers en lakeien en trawanten die er wel ingaan, maar slechts de gangen en portalen betreden; dan zijn er kamerheeren, die nog verder doordringen en al het sieraad der vertrekken aanschouwen; maar dan zijn er eindelijk ook boven deze nog vertrouwelingen en metgezellen des Vorsten, die hij nog dieper inleedt in zijn verborgen schatklamieren en aan wie hij al zijn heerlijkheid toont. En zoo nu gaat het toe ook met de waarheid des Heeren HEEREN. Er zijn Christenen, die het schoon gebouwd er van nooit anders dan van buiten bezien, en toch genieten in de pracht der evenredigheden; er zijn er die er bij dagen en bij nachten voor op schidwacht loopen, maar er nooit zijn ingegaan; er zijn er die er rusteloos de paden en gangen van door-kruisen; er zijn er die er de binnenkamieren van kennen; maar er zijn er eindelijk ook, aan wie de Heere een blik heeft gegund in zijn verborgen trezoren; en wel bezien zijn alleen die laatste gereformerd.

Als ik niet meer strijd of de Christelijke religie wel waar is, maar dien strijd in de vlakke ligging van mijn ziel achter mij heb; als ik niet meer het geloof najaag om het deugdenloof van zijn takken te plukken; als ik niet meer, om mijn ziel voor eeuwig te redden, de wereld verzaak; als ik af ben van de onrust onzer methodisten; ja, als ik zelfs niet meer in den Middelaar

met mijn doorzink. Wezen, en alle d te willen reformeer. En nu meerde re en niet a meerde t onze ziele rantsoen. Immanuel Eeuwige met het op het W En nu toen kan Onze op te wel lijk zal wie ook n potten, en en zijn K

Dr. Ba een goed sche *Peda* school var geloof zoet het niet r werklijk, of het

met mijn ziel blijft hangen; maar door hem doorzinkt tot op den bodem van het Eeuwige Wezen, om nu Gods werk aan te zien, en alle ding alleen om den Heere HEERE te willen, dan eerst is de uitzuivering, de reformering van mijn zielsbedeelen volmond.

En nu zeg ik niet, dat hier ieder Gereformeerde reeds toe kwam, maar wel dat zóó en niet anders de religie voor elk Gereformeerde te staan komt. Een rantsoen voor onze zielen, o, gansch gewiselijk, maar dat rantsoen doorgedacht en doorgepeild, door Immanuel heen, tot in de diepten van het Eeuwige Wezen. Onze zielen rustende, maar met het met gepijnde hoofd neergeveld op het Welbehagen Gods."

En nu, op een doorgaan in dezen diepen toon kan niet genoeg aangedrongen.

Onze gereformeerde kerken hebben weer op te waken uit haar doodslaap, en schriklijk zal eens de verantwoording zijn van wie ook nog zitten bleef bij Egyptes vleeschpotten, en om die vleeschpotten zijn Heer en zijn Koning vergat.

Dr. Bavinck spreekt in de *Vrije Kerk* een goed en warm woord tegen het ethische *Pedantisme*, dat thans vooral door de school van Ritschl gedreven, heil voor het geloof zoekt in een vals dualisme, waarbij het niet meer aankomt op de vraag of iets werkelijk, refel en waar zij, maar alleen of het en in hoeverre het betekenis hebbe in mijn zedelijke waardeering.

Het is de theorie die ten onzent meest bekend is onder het etiket van de "waarderingsoordeelen".

Een nieuw stuk ijle en zinledige fraseologie, waarmee vooral de jongere Ethischen zich druk maken; ja, waarin ze zich zelve derwijs behagen, dat ze uit hun vermeende hoogte, o, zoo laag neerzien op iemand, die deze nieuwmodische kwakzalverij liefst niet mag.

Dr. Bavinck zegt er van:

Neen, of ik het bestaan van God, van eene zedelijke wereldorde, van eene bovenzinlijke wereld aanneem, hangt niet van mijn wilshetling af, maar onafhankelijk van mijn willen of wenschen word ik er toe gedrongen door de onweerstaanbare kracht, waarmee zij aan mijn bewustzijn zich opdringt. Wat wel van mijn wil afhangt, is, of ik aan dien God mij onderwerp, of ik die zedelijke wereldorde goedkeur of afkeur, haar eerbiedig of tegen haar mij verzet. Maar dat is eene gansch andere vraag, dat behoort werkelijk tot de competentie van den wil. Daarentegen, het erkennen van de realiteit der dingen, ook van de stofelijke, is een daad van mijn verstand en rede, en niet van mijn wil.

Nog gewaardijder wordt dit dualisme, als het aankomt op handhaving van de waarheid des Christendoms. Het morele bewijs is, geïsoleerd van alle andere bewijzen, even onvoldoende als elk dier andere. Maar daarvan afgezien; nimmer kan op den grondslag der ethische ervaring de waarheid van het historische Christendom worden gebouwd. Ervaart men bij, dat God in den beginne alle dingen geschapen heeft en gereformeerd? Ervaart men, dat de mensch oorspronkelijk geschapen is naar Gods beeld, en dat hij door medelijdende onghoorsaamheid gevallen is in zonde en dood? Ervaart men, dat Christus is Gods eniggeboren Zoon, ontvangen van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria, die geleiden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruist, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle, ten derden dage opgestaan uit de dooden, opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods? Ervaart men, dat Hij zal wederkomen op de wolken des hemels, om te oordeelen de levenden en de dooden? Ervaart men, dat de menscheit reeds, om te doen gevoelen, dat in de Dogmatiek volstrekt niet beschreven worden de ervaringen en vrome gemoeds toestanden der gemeente.

Het kan nóg sterker gezegd.

Hoe vernederend, hoe ongeestelijk het onze overgeestelijkheid ook schijne, het heeft God nu eenmaal bevestigd de zekerheid en gewisheid van het *voorwerpelijke* voor ons te doen kleven aan het stofelijke, aan het zichtbare, aan het tastbare, en niet aan het ethische of religieuze in ons.

En elke poging, om met dussgemaakte minachting van het stofelijke, zekerheid te gaan zoeken in het religieuze of ethische leven, loopt onverbiddeijk uit op zelfaantbidding en uitstalling van onze subjectiviteit.

Toen de Opstandings-questie aan de orde was, is dit een oogenblik besef.

Aan de waarheid zijns Lichaams hangt het. Vandaar dat elke strijd in Christus' kerk ten leste altoos over het Sacrament ging.

"Wat onze oogen gezien en onze handen getast hebben van het Woord des levens, dat verkondigen we u!"

En dit nu ligt weer daaraan, dat God Schepster is, en het geschapene niet door vals dualisme vernederend in het lichamelijke mag zien.

Te helder en doorzichtig, te zeer raak en ter snede, om het niet bijna in zijn geheel over te nemen, is het slot van wat de *Prot. Noordr.* aan Ds. Merens van Utrecht heeft geantwoord:

Zeer bescheiden merkt de schrijver op:

Het komt niet in ons op aan Ds. M. onderrecht te willen geven in het Kerkrecht, maar wij mogen hem toch wel vragen of hij dan niet weet, dat het presbyteriaal stelsel van Kerkregering, juist omdat het op de Schrift gebouwd is, gezinszins dat gezag loochent, waarvan Ds. M. spreekt, en dat het onjuist is te meenen, in den zin waarin hij dit bedoelt, dat de gemeente "van beneden af" wordt geregeerd. Dit geschiedt juist in het thans geldend Synodaal stelsel, volgens hetwelk ieder, bejelder van den Christus, o loochenaar, stemmen mag, uit welke stemming dan eens macht geboren wordt, die naar eigen inzicht bepaalt door wien de gemeente zal "bepraekt" worden, terwijl alle hogere Besturen dan weer door die lagere, uit het algemeen kiesrecht voortgekomen Besturen in het leven worden geroepen. Het op de Schrift gegronde Kerkrecht daarentegen erkent, dat in een *afzinkende gemeente* er van

Godswege met gezag bekleede personen zijn, die den naam van Opzieners dragen en als zodanig licht uitoefenen. Wel wordt in meerdere of mindere mate de keuze der Opzieners, onder de leiding des Geestes, mede aan der lidmaten keuze overgelaten, maar dit verandert den aard van het ambt evenmin, als de keuze van een koning den aard van het koningschap verandert. Eens gekozen, oefent die Opziener gezag uit, al staat hij tegenover allen. Dit alles staat breder en duidelijker te lezen in het Bevestigingsformulier.

Vooral die opmerking over het Bevestigingsformulier is leuk en leep, en juist daarom én in historisch én in Schriftuurlijken zin zoo verpletterend.

Maar hoor nu verder wat de *Prot. Noordr.*, zoo treffend juist over de normale, geestelijke werking van het ambt zegt.

Gelijk de aard van het Opzienersambt naar de Schrift verschilt van den aard van onze Synodale Besturen, zoo is ook de werking van beide gansch verschillend.

Een Opziener oetent de tucht uit, en kan daarmee zelfs doorgaan tot afsnijding toe. Maar deze *gezaguitoefening* is van zuiver geestelijken aard, evenals alle bemoeiingen van de gezamenlijke Kerken (Classen of Synoden) met de enkele Kerken. Geen vormis van den burgerlijken rechter kan de leeraar of kerkeraad inroepen, om aan zijn uitspraak ingang te doen verschaffen. Wil de gemeente niet luisteren, hij blijft getuigen; verlaat des noods de gemeente; laat zich er bespotten, doch blijft trouw. Zelfs in de Roomsche Kerk ziet men, en zag men in vorige eeuwen menigmaal, de heerlijke werking van zulk een gezag, wanneer de Bisschop tegenover woeste tyrannen alleen met zijn gezag, soms met gevaar van zijn leven, optrad. En wie onzer zal zelfs in onze dagen geen gezag toekennen aan een leeraar of kerkeraad, die, om zijne gemeente tegen de wolven te beveiligen, zijn positie en tractement prijs geeft, en zich door al wat voornaam is in de beveligen, zijn positie en tractement prijs geeft, en zich door al wat voornaam is in de smadings zijns Heeren te dulden?

Aanschouwt nu onze Synodale Kerkeraden en de daaruit voortgekomen Besturen. Gezag hebben zij niet kunnen uitoefenen, omdat sinds 1816 aan elken kerkeraad gelijk aan elk Bestuur is aangeregd, dat de Synode te besturen had, maar niet had te beslissen over leerstellige geschillen. Niet terstond, maar allengskens moest de Kerkeraad zijn eigenlijke roeping vergeeten; 't was al wel, zoo nog toegezien werd op het leven, voor zoover dit zichtbaar was, en zoo men dan nog wat deed voor de armen. Naarmate het duidelijk werd dat men leervrijheid moest dulden, ging het *gezag* te niet, totdat, nu belijders en loochenaars de Kerkeraden samenstellen, het gezag geheel verdween, en de *macht der meerderheid* daarvoor in de plaats is getreden.

En nu teekent hij in farsche, maar aan de natuur ontvengende trekken de doodelijke werking van dit ongeestelijk politie-systeem.

Hoe werkt die nu? Zien wij, dat thans de Synodale Kerkeraden of de Besturen met hun gezag, met Gods Woord gewapend, in de gemeenten optreden? Hooren wij ook maar een enkelken kreet van droefheid over de afgedooden, die de Kerk van Christus verlaten? Neen, evenmin als de Kerkeraden opgetreden zijn of konden optreden tegen de valsche leeraren onzer kerk — zij waren immers, als onderdeelen van het Synodaal Bestuur, slechts tot *besturen* geroepen, — evenmin treden zij thans als geestelijke gezaghebbers op. Zij pogen zelfs niet hunne schapen tegen te houden, maar drijven ze veel eer uit. Men hoort schier van niets anders dan van afzetten en schorsen. Mannen als Ds. Buytendijk en Dr. Bronsveld spotten nog met die dwaze lieden, die zij nu gelukkig kwijt zijn (naar zij meenen of voortvegen te meenen) en die nu nog wat tegen de Kerkeraden staan te trappen. De Besturen zenden hun decreten aan de burgemeesters "ter uitvoering", en deze, meest allen ongeloofigen, stellen zich te hunner beschikking en zenden 's lands soldaten, met zwaar geladen geweren gewapend — gelijk wij dit o. a. te Leiderdorp bewijzen kunnen geschied te zijn — om, bij den minsten tegenstand, de weerbarstigen te doen dootschieten. En waartoe geschiedt dit alles? Om de moderneren, de ongeloofigen, de ontuchtigen te weren? Om de waarheid te doen zegespreken? Helas! helas! enkel om eigen macht in stand te houden. Alles, alles mocht geloofchend worden, ook de Souvereiniteit, ja het bestaan zelfs van Jezus Christus, — maar alleen niet de Souvereiniteit van de Synode.

Wat hierbij echter het droefst is, mag wel dit heeten, dat gelinddoekte belijders des Heeren aldus door de geladen geweren heen naar een kansel kruipen, om er het Synodaal gezag op te houden.

En wie zijn het, die in deze dingen voortgaan? Waren het de moderneren, wij zouden kunnen aannemen, dat zij althans door een hooger ideaal beziel werden. Als al die bijgevoegden de Kerk uit zijn, dan zal het rijk der ware humaniteit tot volle ontwikkeling komen.

Maar neen! zij, die met ons steeds beleiden hebben, dat onze Kerk is eene Belijderskerk, — zij zijn het, die op deze wijze hun macht doen gelden. Het is waar, — het gaat nu veel ordelijker toe dan in de twee vorige eeuwen. Toen moest men overtuigen; men besprak soms jaren lang dezelfde questie; maar men ging dan ook niet uiteen, want, gelijk Ds. Kleijn, (de vermaarde schrijver van "Feiten of verzinzels") zelf erkent, de "Synode vermeed alles wat het recht der plaatselijke Kerk enigszins kon schenden." Thans is dit anders. Het gaat nu veel ordelijker; zeer ordelijk en zeer snel. Men teekent in het geheim schorsingsbullen, om op het eerst gevaar gereed te staan; men bespiedt brieven, waarop men zelf het antwoord geeft, zoo de gedachteerde weigert duidelijk zijn verborgen gedachten te openbaren; men schorpt voorloopig en zonder appel voor onbepaalde tijd; de hogere Besturen gaan in de plaats zitten van de lagere, ook van die Kerkeraden, aan wie volgens Ds. M. nu "zoo veel meer plaats is gegeven" dan vroeger; door die Besturen worden de predikanten als politie-agenten en als deurwaarders gebezigd, om overal de orde te handhaven, en op te komen voor "de minderheden", waarvoor men evenwel, toen deze over de moderne prediking ston en beoek klagen, niets deed! Het gaat ordelijk; want als er nog ergens een opening is, waar een Gereformeerde man met zijn kerkrechtelijke denkbeelden dan doorkruipen, fluks wordt ook dat gaasje gestopt!

En zijn conclusie is:

Maar laat ons niet verder gaan. De *Synodale macht* trad in de plaats van het *gezag van Christus* en van hen, die van Godswege gesteld waren om de kudde te bewaken en deze bij Gods Woord te houden. Wat wij nu zien gebeuren, is inderdaad erger, dan wij kunnen uitdrukken. Mocht onze briefschrijver en Broeder, al is hij oud en in deze dingen zóó ingetroeid, dat hij nu het droefge er van niet mist, nog eenmaal zich bij diegenen aansluiten, die in de Kerk medewerking der gemeente boven dominocratie, recht boven willekeur, gezag boven macht stellen.

Ook dit slot onderschrijven we.

Mannen als broeder Merens hadden nooit dien fatalen weg moeten opgaan.

Ook al konden ze onzen weg niet volgen, wat niemand ooit gezicht heeft, toch had voor *dezen* doodelijken weg altoos de slagboom van hun broederhart en hun conscientie moeten liggen.

Maar ook in deze is het zoo waar, dat de vezelen der zonde zoo diep in ons leven liggen. De naam van Merens wordt nog steeds door Kolibrigges vrienden genoemd als de naam van een der mannen uit een vroegere generatie, die destijds, tienmaal aarzeland, eindelijk tegen hem en voor de Synode kozen.

En ook nu zal den naam van *dezen* onzen broeder steeds genoemd worden onder de namen van hen, die van meet af gevoeld hebben, dat de nu gedane keus een onjuiste is, en die toch door hun tienmaal tienmaal aarzelen en vroeger en nu een zo aanmerkelijk deel van zedelijke verantwoordelijkheid voor *dezen* afloop der dingen dragen.

De altoos aarzelanden wanen dan wel dat ze buiten schot blijven. Maar het is *niet* zoo.

In den zoom van hun kleed wordt hun medeschuld gevonden.

In een dezer dagen uitgegeven leerrede werd door een der ontzette predikanten o. a. dit gezegd:

Voor vijftig jaren zijn ook de getrouwe leden der Kerk wegens hun weerstandbieding aan de door den Staat op de Kerk gelegde macht uitgeworpen; doch toen geschiedde zulks niet door de Kerk zelf, maar door den Staat, die zijn troetelkind, het Hervormd Kerkgenootschap, daardoor zocht te beschermen en te behouden. Maar nu geschiedt die uitwerping van de trouwe zonen der Kerk, door het hoogste bestuur in die Kerk zelf, enz.

Deze woorden trokken de aandacht van den heer J. van Golverdinge Jr., die er deze kanteekening op inzond:

Het med mij leed dat dit door u, vooral in uw tegenwoordige omstandigheden is gezegd, in een groote vergadering, en bovendien door den druk onder duizenden is verspreid; want toch, de meesten die dit hoorden of lezen twijfelden er voorzeker niet aan of bovenstaand gezegde was geheel naar waarheid. Doch welke onwars indrukken werden daardoor gewekt! Immers wat u hier verklaart, is ten eenenmale onjuist. Indien slechts de moeite door u genomen wordt om de complete uitgave der officiële stukken betreffende den uitgang uit het Ned. Hervormd kerkgenootschap van de leeraren Scholte, Brummelkamp, Van Velzen, Gezelle Meerburg en "Het leven en werkzaamheid van Hendrick de Cock" en vooral de handelingen van de Synodale der Hervormde kerk van 1835 met enige aandacht te lezen, wat toch billijk verwacht mag worden van ieder predikant, die in de tegenwoordige kerkelijke beweging in de voorhoede staat, zoo zal ongetwijfeld door u toegestemd moeten worden, dat gij in deze rede niet "in alles waar", zijt geweest. Natuurlijk neem ik aan, dat dit niet opzettelijk is geschied, doch dat dit om gevolg was van gebrek aan meer nauwkeurige kennis der geschiedenis van de uitwerping der Geref. Broeders vóór ruim 50 jaren, wat mij zelfs niet eens overmatig bevreemd dat uw hooggeachte collega Dr. Van den Bergh van Voorhuizen mij onlangs mededeelde, dat hij zijn bekende oordeelstelling op de vergadering te Sneek ten vorigen jare, over het principieel verschil tusschen de Chr. Gereformeerde en eene doleerende kerk had uitgesproken vóór Z.E.W. de geschiedenis der uitwerping voor ruim 50 jaren, genoemd had bestudeerd en alzoo geheel onvoorbereid over dit onderwerp had gesproken. Maar waar moet het heen als men zonder de vereischte zaakkennis een geschiedenis vertolkt en beoordeelt, die men niet voldoende kent? Men wordt dan zeer gemakkelijk, al is het dan ook onwillekeurig, onjuist en daardoor onbillijk. Er is wel verschil tusschen de uitwerping en hare gevolgen van *ten en thans*, bijv.: dit, dat de *ten* uitgeworpen werden beboet, vervolgd, in de gevangenis geworpen en hun volgelingen door de kolven en bajonetten der soldaten uit elkander gejaagd en verwond, en dat *thans* op aamzetting van het Synodaal Kerkbestuur, dat in 1834 den Minister dringend verzocht, die Officiëren van Justitie aan te schrijven, dat zij met allen vijf zouden werkzaam zijn, ter handhaving van de art. 291-294 van het toenmalig strafwetboek en die art. toe te passen op het houden der godedienstige bijeenkomsten, die buiten de Herv. Kerkgebouwen werden gehouden. Terwijl de thans uitgeworpen alle vrijheid en gelegenheid hebben in groote gebouwen te vergaderen, en zelfs recht, op de bescherming der politie aanspraak te maken. Overigens is de uitwerping en afscheiding van *ten en thans* volkomen gelijk. Het Classicaal en Synodaal bestuur der Hervormde Kerk heeft thans hetzelfde gedaan als vóór ruim 50 jaren en de Kerkeraad van Amsterdam deed thans evenzoo als de verscheidene Kerkeraden toen. Van nu waarheidslijfde en broederzin mag ik dan ook billijk verwachten, dat ter gelegenheid en plaats deze mededeelingen overeenkomstig de waarheid door u zullen verbeterd worden.

Dit door mij aan u gericht vrijmoedig woord wordt mij gezinszins ingegeven door een begerde tot critiek, die vooral onder broeders, die in den grond hetzelfde bedoelen, al bewandelen ze nog niet ten volle *eenzelfde* weg, in deze dagen ongewenscht mag worden geacht; doch ik meende in het openbaar met een enkele vriendelijk bedoelde opmerking te moeten opkomen tegen een voorstelling van zaken, die dwaling verraadt en dwaling kweekt en de vurig begeerde eenheid aller ware gereformeerden in ons land tegenwerkt.

Er is in deze opmerking ongetwijfeld tweeërlei juist: 1<sup>o</sup>, dat vóór 50 jaren de Hierarchie even fel heeft gewoed; en 2<sup>o</sup>, dat de Overheid destijds veel feller nog dan nu op instigatie der Hierarchie, de Gereformeerden aanviel.

Steeds is dan ook onbewimpeld door ons erkend, dat de oorspronkelijke strijders van 1834 niet anders konden doen dan ze deden.

Zij gingen ons in het afwerpen van de Synodale Hierarchie voor.

Maar hiertegenover geldt toch ook de opmerking, dat zij (mogen ze dan velen of weinigen zijn) die later, één voor één, uit hun kerken uittraden, zoo weinig aan kerkelijke vervolging blootstonden, dat de kerkbesturen destijds juist alle scheiding zochten te beletten.

En dit is wel het merkwaardigste onderscheid tusschen toen en nu.

Toen was het: "Laat er niet één schaap ontsnappen!"

Nu is het: "Hoe meer er uit, hoe liever. Als wij ze maar kwijt zijn!"

KUYPER.

## De Schorsingsbul van de Klundert.

Het aantal Hierarchische bullen en decreten wordt allengs zoo groot in aantal, dat het niet aangaat ze alle over te drukken.

Toch maken we ditmaal voor de Bul in zake de Klundert een uitzondering.

Men moet dit stuk eens lezen, en zich er rekenschap van geven, waar we met dit op de spits gedreven systeem van Hierarchische rechtspleging heengaan.

De bul luidt aldus:

Het Classicaal Bestuur van Breda, overwegende dat blijkens mededeeling van het Classicaal Bestuur van Amsterdam, d.d. 12 Nov. 1886, geregistreerd sub. no. 6671, de heer A. van Veelo, predikant bij de Ned. Herv. gemeente te Klundert, den 22 Aug. 1886, als voorganger is opgetreden in het lokaal Planctus, Werkenden Stand, te Amsterdam, in een der door de destijds geschorste Kerkeradsleden, aldaar georganiseerde zoogenaamde godsdienst-oefeningen, en daardoor reeds feitelijk zijne adhaesie betuigd heeft aan het revolutionaire drijven van Dr. Kuyper c. s.;

overwegende, dat volgens bij den scriba ingekomen berichten uit Klundert, de heer A. van Veelo, den 9 Jan. 11. openlijk van den kansel te Standaardbuiten zijn voornemen heeft te kennen gegeven, om eerlang het verband met de Synodale organisatie te verbreken, en vervolgens te samen met den diaken Piet Maris Hrn., door den Kerkeraad van de Ned. Herv. gemeente van Klundert is afgevaardigd naar het "Gereformeerde Kerkelijk Congres", den 11-14 Jan. 1887 te Amsterdam te houden;

overwegende dat, indien bij onderzoek het bericht bleek waar te zijn, de predikant A. van Veelo en de leden van den genoemden Kerkeraad zich door het laatst vermelde feit zouden hebben schuldig gemaakt aan een zoo ernstig vergrijp in de uitoefening hunner kerkelijke betrekking, dat daardoor de strengste toepassing der kerkelijke tucht noodzakelijk zou worden ter handhaving der Kerkelijke verordening, daar immers volgens de afkondiging in de dagbladen als grondslag van dat Congres door de ontwerpers was opgegeven: "de gehoudenis af te leggen", en als doel een algemeene beweging in dien zin te wekken en eenheid en leiding te geven aan wat reeds tot deze afwerping kwam of komt, en voorts nimmer dat dat Congres zou worden toegelaten, dan na onderteekening van het volgende biljet: "de ondergeteekende verklaart dat ook hij de afwerping van het Synodale juk voor plichtmatig houdt", waaruit voortvloeit, dat niet alleen zij, die zich naar het Congres lieten afvaardigen, maar ook zij, van wie die afvaardiging uitging, zich met voorbedachten rade medeplichtig hebben gemaakt aan de pogingen tot verstoring van orde en rust en tot omverwerping van de wettige orde in de Ned. Herv. Kerk;

overwegende, dat het Class. Bestuur, geroepen om naar dat geruchmakend bewaar van ergelijken aard onderzoek te doen, den predikant en de kerkeradsleden meergenoemd heeft opgeroepen, om voor een commissie uit zijn midden te verschijnen op Vrijdag den 14 Jan. 1887, te twaalf uren des middags in de kerkerkamer der Herv. gemeente te Klundert;

overwegende, dat volgens het door die commissie, bestaande uit praesid. en scriba. en het lid De Man, in de buitengewone vergadering van heden schriftelijk uitgebracht rapport, de kerkeradsleden (een onderling was om gelidde reden afwezig) hoofdelijk door de commissie afgevraagd, of iemand uit den kerkeraad ter vergadering van het Congres tegenwoordig geweest was, te kennen hebben gegeven, dat zij der commissie het recht ontzeggen, die vraag te doen, en dus geweigerd hebben daarop te antwoorden;

overwegende, dat de Kerkeraad "zich in alles heeft te gedragen naar de Kerkelijke reglementen en verordeningen, en toe te zien, dat zij worden opgevolgd", de ouderlingen en diakenen "geen tegenstrevens van kerkelijke verordeningen" mogen zijn, en de predikant reeds bij zijn toetreding tot de Evangeliebediening zich verbonden heeft "de belangen der Ned. Herv. Kerk, met opvolging harer verordeningen, naar vermogen te behartigen";

overwegende, dat meergenoemde predikant en kerkeradsleden in lijnrecht strijd met die verplichtingen door hun ambt hun opgelegd, hebben gehandeld, door hun weigering om te antwoorden op de vraag naar de juistheid van het boven omschreven, hun ambtsbediening rakend, geruchmakende bewaar van ergelijken aard, een vraag, die de Commissie van Onderzoek uit het Class. Bestuur, niet alleen volkomen bevoegd, maar verplicht was hun te stellen; dat daarin een onder de gegeven omstandigheden zoo ernstig vergrijp in de uitoefening hunner kerkelijke betrekkingen, een zoo kennelijk verzet tegen de wettige orde in de Ned. Herv. kerk ligt opgesloten, dat het, naar het oordeel van het Class. Bestuur, niet alleen de toepassing van een tuchtmiddel wettig, maar zelfs aanleiding zou kunnen geven tot ontzetting uit hun kerkelijke bediening.

Gerien art. 43 Alg. Regl., art. 27 Regl. examen, art. 3 en 13 Syn. Regl. Kerkeraad, art. 1, 3, 5-9, 37, 47, 48 Regl. voor Kerkelijk Opz. en Tucht enz;

Besluit:

den heer A. van Veelo, predikant bij de Ned.

Herv. gem. te Klundert, en de heeren Cornelis Kortweg Cam., Jan Verschuif, Jacobus Maris, ouderlingen; en Piet Maria Han, Arie de Haan en Maarten Knook, diakenen der gemeente, provisioneel te schorsen in de waarneming hunner kerkelijke bediening, welke schorsing zal ingaan op Zondag 16 Jan. 1887; des middags te twaalf uren; de bescheiden tot deze zaak betrekkelijk, als kunnende aanleiding geven tot ontzetting der genoemden uit hunne bediening, op te zenden aan het Prov. Kerkbestuur van Noordbrabant met Limburg, opdat dat bestuur haar verder in behandeling neme;

overwegende voorts, dat bij ontstentens van een Kerkeraad ten gevolge van die provisioneel schorsing het Class. Bestuur, volgens art. 1 Syn. Regl. voor de Kerkeraden en art. 1 Prov. Regl. voor de Kerkeraden geroepen is in de Ned. Herv. gem. van Klundert te doen wat des Kerkerads is;

Besluit:

dat het, te beginnen op

in die gemeente zal optreden, doende wat des Kerkerads is.

Afschrift van dit Besluit zal gezonden worden aan ieder der geschorsten, aan den consulent der gemeente, aan het Prov. Kerkbestuur van N. Brabant met Limburg en aan Zijne Excellentie den heer Minister van Financiën.

Gedaan in onze buitengewone vergadering gehouden te Breda, 15 Januari 1887.

A. A. VAN MEURS, Praesid.

C. M. A. J. VORSTMAN, Scriba.

Let er nu eens op wat hier instaat,

Ds. Veelo heeft op 22 Augustus des vorigen jaars eene Bijbellesing gehouden te Amsterdam. Ds. Veelo heeft te Standaardbuiten, Gods Woord uitleggende, den strijd aangevoerd waarin dat Woord met de Synodale Hierarchie ligt. Ds. Veelo en de diaken zijn naar het Kerkelijk Congres geweest. En eindelijk Ds. Veelo en zijn mede-opzieners, inquisitoriaal ondervraagd of dit alles waar was, hebben als mannen van karakter aan de heeren verklaard, dat ze aan niemand rekenschap hadden te geven van een vergadering die ze hadden bijgewoond. En zie, om deze en geene andere reden wordt hier nu geconstateerd een "ergelijken en geruchmakend bezwaar," en worden allen voorgedragen voor ontzetting uit hun kerkelijke ambten.

Bijna humoristisch is het, dat al deze politiever later doelloos bleek, dat de kerk van Klundert reeds drie dagen te voren van onder de jurisdictie der Hierarchie was uitgegaan. Maar anders er zit actie, er zit energie in dit optreden van de heeren Van Meurs c. s. Als de vijfde sectie te Amsterdam, in weerwil van Tienhovens optreden, nog mocht bezet worden, vond men in Breda's Classis allicht uitnemend bruikbaar personeel.

Doch ook in den Bosch is men bij de pinnen.

Daar is hoofd der Hierarchie dezelfde heer Koch, die de Synode voorziet.